

Kašpar Krása Blanenský a Macocha

Vojtěch A. Gregor-Celofán,

doživotní předseda Klubu Kašpara Kráasy pro Severní Ameriku (KKK-SA)

Listujeme-li posledním, životním dílem Karla Absolona o Moravském krasu (vydalo Nakladatelství ČSAV v r. 1970), nalezneme na str. 304-368 dílu 1 chronologický výčet a popis výprav do Macochy v letech 1723 až 1905. Kapitulu Macocha XX. století (str. 347) zahajuje výprava studenta Absolona r. 1901 (str. 348). Absolon ji považuje za první moderní výpravu do propasti, a to z řady aspektů. Jedním z nich byla technika sestupu a výstupu. Skončila éra trámových lešení, rumpálů a hornických košů. Absolon ponejprv použil provazového žebře a jisticího lana.

V Absolonově výčtu však chybí jedno datum a jedno jméno, resp. několik jmen. Nevěděl o nich? Nebo věděl a zammlčel je ze závisti, v boji o prioritu, ve snaze být prvním výzkumcem Macochy ve XX. století? Nebo originální rukopis jeho díla tuto informaci obsahoval a vyřadila ji, jako bezpodstatnou a nedoloženou, redakce? Absolonovo dílo vyšlo deset let po autorově smrti a patrně se nikdy nedozvíme co všechno rukopis obsahoval.

Co však víme z nám již známého rukopisu pánů Maxe und Moritze je, že posledním člověkem, který sestoupil do Macochy v XIX století a vystoupil ve XX. století byl geniální Mistr Kašpar Krása Blanenský. Mistr Krása sestoupil do propasti 31. prosince 1899 a po noci strávené na dně vystoupil 1. ledna 1900. Nebyl sám. Dalšími členy výpravy, přímými a nepřímými, byli jeho věrní souputníci (německy “Hauptkamaraden”, rusky “sputniki”, anglicky “sidekicks”) Messrs. Max und Moritz, dále významné osobnosti blanenského veřejného života Georg Kutscheravy, Mme. Clara Kutscheravy, Vladimír J. Kemling a Miloslav Dany Jelínek přezdívaný Rajbas; a nakonec kanadský geolog původem ze Štatlu, Sir Vojútěch A. Grégr, Esq., zvaný Igelit.

K sestupu Mistr zvolil zimní období na přelomu roku či spíše století, a to z několika důvodů. Být posledním člověkem starého a prvním nového století nebylo tak důležité jako mocná sněhová pokrývka na suťovém kuželi na dně propasti. Ta podle Mistrových výpočtů mohla ztlumit případný pád sestupujícího a usnadnit jinak obtížný sestup po kuželi “*jízdou po prdeli*” (doslovný překlad). Mistr, navzdor své příslovečné genialitě, zůstal člověkem a jako takový trpěl přiměřenou dávkou ješitnosti. Dal se slyšet, “*a taky vypálit rybník*” (měl na mysli Horní či Dolní jezírko?) “*tomu šnekovi Cimrmanovi a tomu ucamranýmu soplákovi Absolonovi*”.

Při sestupu bylo použito supermoderní jednolanové techniky. Mistr Krása sestoupil jako první, a vystoupil jako poslední, pouhým ručkováním po jediném laně, bez jakéhokoliv jištění. Max und Moritz použili Kašparových samodrhných uzlů, později

neprávem nazývaných Prusikových, a Kašparova brzdného posouvadla samojistného, předchůdce dnešních jumarů a jim podobných udělatek.

Jako čtvrtá a poslední sestoupila na výsost odvážná a statečná paní Clara Kutscheravy, která se tak stala první a poslední historicky doloženou ženou sestoupivší na dno Macochy. Z důvodu bezpečnosti – byla rúži mezi trním a klenotem mezi muži – byla jištěna shora, na separátním laně. To bylo následně použito k dopravě průzkumného materiálu včetně světel nám již známých z Býčí skály, vysoce kvalitních jutových spacích pytlů, a samozřejmě proviantu. Ten, stejně jako v Býčí skále, započítával turistický salám, hořické trubičky, sud černohorského piva a Krásovu neokolkovanou pálenku Kašparovy jasnozřivé kapky. K vaření silvestrovského-novoročního punče byla na dno dopravena železná trojnožka, současně používaná jako fotografický stativ – Mistrův to vynález – a závěsný Rajbasův vlněvevní kotlík, vynález M. D. Jelínka. Jest zbytečno zdůrazňovat, že Mistr sjel sněhem pokrytý suťový kužel jako na lyžích: polobotky č. 16 byly považovány za poslední číslo botou, dalším číslem už byly lyže. Zbylí sestupanti zvládli strmý svah zčásti jízdou po prdeli, zčásti stylem “válení sudů”. Posledním byl do tábora pod klenbou Pekelného jícnu dopraven též sud černohorského dmoutu.

Definitivně největší technickou novinkou výpravy a převratným vynálezem daleko předstihujícím svoji dobu, byl bezdrátový (!) telefon Mistrovy konstrukce, použitý ke komunikaci mezi lágrem na dně propasti a podpůrným družstvem (G. Kutscheravy, Kemling, Jelínek a Sir Igelit) na Dolním můstku. Na první pohled vypadal jako pozdější Absolonovy telefony v dřevěných skřínkách, leč jak jsem již výše uvedl, byl zcela bezdrátový! Točilo se kličkou (ta tam byla spíše pro štěstí, by kliku měli), zdvihal se plkafon – sluchátko s mluvítkem – ale komunikace byla zcela bezdrátová, vzájemným křičením, posušky často i vulgárními a dohadováním se mezi lágrem a můstkem. To vše podle Mistrova hesla, “*Dobře tě vidím, špatně tě slyším!*”

Dovoluji si předeslat, že hlavním výsledkem Mistrovy výpravy bylo zjištění, že Macocha není dírou, otvorem, jícnem do pekla. O tom se přesvědčily již předcházející výpravy počínaje P. Lazarem Schopperem v r. 1723, ale nikdo tento poznatek výslovně neformuloval, až Mistr Krása (v rukopisu pánů Maxe und Moritze): “*Ten, kdož domnívá se či věří, žeť Macocha chřtánem či řití pekel jest, bláha a hlupec a lépe by jemu bylo kdyby žernov mlýnský kol krku jeho uvázán byl a on do hlubiny dvaadvaceti metrové jezírka Horního potopen byl ... leč tam by v průtoku vody bránil a vodu kazil.*” Tímto výrokem je víc než jasně potvrzeno, že Kašpar Krása změnil nejhlubší hloubku Horního jezírka. Rukopis však neuvádí jak – zda-li tím žernovem na špagátě uvázaném nebo potopením se na nádech, jak učinil v Býčí skále.

Dalším nepopíratelným úspěchem výpravy byl nález ženské kostry v typickém vilémovickém kroji v mělké sondě v suti a písčítých náplavách pod známým Kamenem sebevrahů nad Dolním jezírkem. Tento nález definitivně přesunul pověst o Macoše (zlé maceše nebohého púlsirotky do propati vrcnuvší) z říše bájí do říše fakt – vivat Casparus Crassus!

Mistr se svými nohsledy započal svůj speleologický výzkum v jeskyni Pec, později Absolonem nazvanou Erichovou. Název Pec mu vnuknula morfologie jeskyně. Sluj prozkoumal prakticky v celém dnes známém rozsahu. Vystoupal po příkrém svahu vzesstupnou, komínovitou chodbou do nejvyššího bodu, kde s Mm. Clarou, která jako jediná jej do sluje odvážně následovala, se podezřele dlouho zdržel. Tuto prodlevu pak oba zardívající se výtečníci zdůvodnili zeměměřičskými výměry, úhly pravými i levými, větou Kozinovou a promítáním pozice vertikální (k níž tam nebylo dosti místa) do pozice horizontální. Výsledkem bylo zjištění, že z konečného, nejvyššího bodu zbývá na povrch pouze 80 m (přímá vertikální vzdálenost) neznámých prostor. Výzkumci dospěli k názoru, že Pec jako pec nikdy nesloužila, neboť v komíně nenalezli saze.

Dalším cílem průzkumu byly jeskyně Červíkovy, takto nazvané Davorinem Křížem Líšeňským, z něhož se později vyklubal notář Martin Kříž, při jeho výpravě do Macochy v r. 1864. Mistr Kašpar Krása Blanenský, jak dosvědčuje rukopis pánů Maxe und Moritze, se tradičně svléknul do podvlékaček a se žlutou ponožkou a ve střevících č. 16 obeplul Křížovu “velikou vodárnu”, Absolonem tolik popíranou. Průzkumem spojeným s řadou ponorů na zádech a na nádech Mistr zjistil, že vody této vodárny s vodami v Šenkově sifonu v Býčí skále dozajista nesouvisejí!!

I po tak dlouhých létech, po více než století, nás stále uvádějí v úžas páně Kašparova geologická a geomorfologická pozorování v propasti. Mistr zcela nezávisle potvrdil pozorování velkého geologa Vladimíra Josefa Procházky, řečeného Špacír, z r. 1899. Macocha je opravdu propadlý důl, propadený do obrovité jeskynní prostoty. Příčinou vzniku propasti prý je mohutná tektonická porucha a hustá transversální břídlíčnost ve vápenci. Mistr však postoupil dále a bezpečně určil stáří propasti: *“Macocha jest zajisté stáří předpotopního, jak dokazují mocné vrstvy diluviální žlutky v slujích jejích”* – výrok, který ve 30. letech okopíroval a bez citace pramene použil ostrovský kulak a poslanec Josef Šamalík ve vztahu k jeskyni Balcarka.

Pionýrská jsou také Mistrova pozorování “sledu vrstevního vápencového”. Upozorňuje na střídání vápence světlého a tmavého, *“ve vrstvách liduprázdných, hojně se střídajících s vrstvami obydlými roztodivnými malými zvířátky prastarého útvaru devonského moře prvohorního, povětšinou tvaru tyčinkově trubičkového a kulovitě bochníkového či jiného, často hustě seskupených a posmrtně ležících, ve vápenci stejně tak prastarém”*. Když po výstupu z propasti Mistr tato pozorování sdělil geologovi Siru Igelitovi, *“dotyčný oklapuštěl a nemaje co více poznamenati, Kašparovým kapkám jasnozřivým se plně věnoval”*, praví pánové Max und Moritz ve svém rukopisu.

O následující pasáži z páně Maxova und Moritzova rukopisu ať si vážený čtenář udělá vlastní názor. *“Poté slovatný Mistr, ve chvíli té přímo švihák lázeňský, krokem tanečním vystoupil do sluje, kterou Davorin Kříž Líšeňský nazývá jeskyní Kuchařovou. Opravdu, ve vchodu nalezl zrezavělý hrnec, ve kterém někdy nějaký kuchař určitě kuchtil. Do sluje této, v několika nehorizontálních horizontech vyvedené, ústí skulin několik, vertikálních, v úhlech ostrých i tupých se sklánějících a zdánlivě horizontálních. Jednou z těchto skulin, v komín se rozšiřující, lze proniknout do dutin a chodbiček těsných a klikatých, k jeskyni pod Dolním můstkem směřujících. Jinou skulinou, ve výšce zvlněnou, se Mistr*

na výdech protlačil jihozápadním směrem kompasu. Dlouho ho nebylo vidět, jen výkřiky 'kurva', 'och ne', 'no teda', a 'no toto', s dálkou slábnoucí a se vytrácející, svědčily, že Mistr stále naživu jest. Po návratu, od vyfouknutého dechu v tváři zmodralý, bez podvlékaček, botou ba i žluté fusekle, třesoucím se hlasem vyprávěl o veliké chodbě tunelové a mohutném krápníkovém sloupu s křídly, handěla Gabriela připomínajícím.” Nikomu nevnucují svůj názor, pouze se právem táží, kdo skutečně objevil suché jeskyně Punkevní?? Ta slupka od turistického salámu, lehce pokrytá hmotou sintrovou na úpatí stalagnátu dnes nazývaného Anděl a trojité K na jednom z křídel mluví samy za sebe...

Navzdor nepopíratelné genialitě a výjimečné jedinečnosti veliký Mistr podlehl dobovému módnímu trendu a umístil na stěně pod Klenbou Pekelného jícnu olovenou tabulku-ceduli se jménem svým, Mme. Clary a pánů Maxe und Moritze, spolu s datem sestupu a výstupu. Jména vyryl krasopisně, písmem opravdu krásným, kterým již vynikal jako školák v hodinách krasopisu. A že krasopis je také odvětvím zeměpisu zabývajícím se krasem, stal se Krása skutečným krasavcem (t.j. výzkumcem krasu) a skulinářem (specialistou na úzké jeskynní ba i jiné skuliny a puklinky). Předvídaje vysoké povodně, Mistr umístil svoji tabulku vysoko nad tabulky dřívějších badatelů, v nadmořské výšce cca. 370 m, t.j. cca. 20 m nad normální hladinou macošské Puňkvy. Podle Maxe und Moritze *“do výše té vystoupil způsobem horolezeckým, lehce a se zpěvem, a tam, na ničem nestoje a ničeho se neдрže, ceduli statečně přitloukl.”* Ceduli našel autor tohoto pojednání při horolezeckém průzkumu v r. 1969. O čtrnáct dní později ji chtěl vyfotografovat, ale ouha! Pod stěnou svalený vysoký žebř, prázdná láhev od tuzemského rumu Fruta 38 % a saze rozmazané po skále jasně dokazovaly, že ceduli zcizili nepřizpůsobiví občané a potíči barevných kovů, a ve sběrnách kovošrotu ji draho zpeněžili.

Na závěr výpravy, těsně před výstupem, Mistr provedl stopovací test. Ten nade vši pochybnost prokázal spojení Dolního jezírka s Velkým ba i Malým výtokem Puňkvy v Pustém žlebu. Do vodního víru v sz. cípu jezírka uvrchl všechny zbývající žluté ponožky vyjma jediné, kterou si ponechal na zpáteční cestu. Po slavném návratu Salmovou stezkou do Pustého žlebu a krátkém čekání, ještě více ukráceném fř'any vysoce záhřevných Kašparových jasnozřivých kapek, rozverní kumpáni spatřili vyplout všechny ponožky minus jednu z Velkého výtoku, jednu za druhou jako žlut'oučká káčátka za matičkou kachničkou... Káčátka, tedy žluté fusekle, se zhouply na peřejích Puňkvy pod Velkým výtokem a majestátně vpluly do Malého propadání – a to jen proto, aby se za nějakou hodinku opět vynořily (a opět minus jedna) na světle božím, v Malém výtoku. *“Takto spojitost propasti a výtoků nade všechny pochyby prokázána byla a cesta tomu poděsovi Absolonovi vydlážděna”*, končí záznam Messrs. Maxe und Moritze.

Tak budiž v pravdě zaznamenáno na věky věkův.

Krleš, amen, šalóm, salám (turistický) alejkum, Lomikel akhbar, három rom!

Tato studie je jednou z kapitol autorova díla *Krásá v Kráse*, pojednávajícího o výzkumech a osudech tohoto génia v Moravském krasu.